

Inspirationsmateriale til fagprofessionelles arbejde med specialpædagogisk støtte

– en praksisnær håndbog til arbejdet med SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser i ungdomsuddannelserne

2022

Udarbejdet af Rådgivnings- og støttecenteret for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Indholdsfortegnelse

SPS-INDSATSER TIL ELEVER MED PSYKISKE FUNKTIONSNEDSÆTTELSE	3
Formålet med en praksisnær håndbog	3
Temaer	3
OPSPORING OG AFDÆKNING AF STØTTEBEHOV	5
Opsporing af støttebehov før og under studiestart	5
Overleveringsmøde	5
Formidling om SPS til kommende elever	6
Introsamtale	6
Afdækning af støttebehov	7
Varetagelse af SPS-støtten	8
KOBLING MELLEM INDIVIDUEL STØTTE OG ALMEN UNDERVISNING	9
Studiestøtte givet i den almene undervisning	9
Sparring støttegivere imellem	10
SPS på hold som en del af studiestøtte	11
Åbenhed om studiestøtteforløb	11
Opkvalificering af undervisere inden for SPS-området	12
SPS I FORBINDELSE MED OPLÆRING	13
Før oplæringsforløbets start	13
Opmærksomhed på systematik	13
Informationssamtale med oplæringssted	14
Drøftelse om individuelle tilrettelagte oplæringsforløb	14
Opstartsmøde med elev, støttegiver og virksomhed	15
Under oplæringsforløbet	15
Etablering af møder mellem virksomhed, lærling og støttegiver fra skolen	15
Efter oplæringsforløbet	16
Afsluttende møde med elev, virksomhed og støttegiver på skolen	16
Forløbsbeskrivelsen som en aktiv evalueringsmodel	17
SKABELON 1 - SKABELON TIL INTROSAMTALE	18
SKABELON 2 - SKABELON TIL AFDÆKNING AF STØTTEBEHOV	19
SKABELON 3 - SKABELON MED UDDYBENDE SPØRGSMÅL	21
SKABELON 4 - EKSEMPEL PÅ SPS-HOLD	22
SKABELON 5 - SKABELON TIL OPSTARTSMØDE I OPLÆRING	23
SKABELON 6 - SKABELON TIL AFSLUTTENDE MØDE I OPLÆRING	25

SPS-indsatser til elever med psykiske funktionsnedsættelser

I skoleåret 2020/2021 er der indgået et samarbejde mellem Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK), otte udvalgte ungdomsuddannelser og Rådgivnings- og Støttecenteret (RSC) på Aarhus Universitet. Samarbejdet udsprang af en virkningsevaluering af SPS på ungdomsuddannelsesområdet og samarbejdet mandede ud i projektet "Systematiske forløb med tilrettelæggelse af SPS".

De første faser af virkningsevalueringen identificerede tre temaer, der er vigtige for at sikre elever med psykiske funktionsnedsættelser på ungdomsuddannelser bedst muligt udbytte af SPS-ordningen:

- Opsporing og afdækning af støttebehov med henblik på at skabe den gode overgang for eleverne og få dem hurtigt i gang med den rette støtte på uddannelsen.
- Kobling mellem individuel støtte og almen undervisning med henblik på at sikre, at eleverne får størst muligt udbytte af støtten i kobling til den almindelige undervisning.
- SPS i forbindelse med oplæring med henblik på at udvikle støtten til elever i forbindelse med lærepladssøgning og -match, så flere elever får en læreplads.

I skoleåret 2020/2021 har de otte udvalgte ungdomsuddannelser sat fokus på ét af de tre identificerede temaer og afprøvet indsatser og tiltag, der kan bidrage til, at SPS-arbejdet bliver af højere kvalitet og giver elever med psykiske funktionsnedsættelser på ungdomsuddannelserne det bedst mulige udbytte af støtten under uddannelse. Projektet er afsluttet juni 2021.

Formålet med inspirationsmaterialet

Inspirationsmaterialet er udarbejdet af Rådgivnings- og Støttecenteret i et samarbejde med de otte deltagende ungdomsuddannelser og henvender sig til fagprofessionelle, der arbejder med SPS. Gennem projektperioden har de otte skoler løbende afprøvet nye tiltag og høstet erfaringer. Inspirationsmaterialet indeholder en række udvalgte indsatser og tiltag samt konkrete skabeloner, der kan tages direkte i brug for at opkvalificere og øge handlemuligheder inden for SPS-praksis, og derigennem øge udbyttet af SPS-ordningen for elever med psykiske funktionsnedsættelser på ungdomsuddannelserne.

Temaer

Inspirationsmaterialet er opdelt i de tre nævnte temaer. Indholdet vil være praksisnært og sætter fokus på særlige opmærksomhedspunkter i arbejdet med SPS. Materialet kan læses i sin helhed eller som tre uafhængige afsnit. Der vil desuden være links og henvisninger til skabeloner, som man kan bruge frit.

-
- Opsporing og afdækning af støttebehov
 - Kobling mellem individuel støtte og almen undervisning
 - SPS i forbindelse med oplæring

Opsporing og afdækning af støttebehov

Virkningsevalueringen af SPS på ungdomsuddannelsesområdet peger på, at proaktive indsatser for opsporing og afdækning af støttebehov for elever med en psykisk funktionsnedsættelse kan understøtte den gode overgang fra grundskole til en ungdomsuddannelse og give eleven den rette støtte i studiestartsperioden. Dette kan hjælpe til at mindske risikoen for frafald.

Dette afsnit vil beskrive udvalgte indsatser og fokusområder samt indeholde konkrete skabeloner, der kan tages i brug inden for netop dette tema. Erfaringer viser, at der er flere gode initiativer og indsatser, som med fordel kan iværksættes tidligt for at opspore elever med studiemæssige vanskeligheder og afdække deres støttebehov.

Opsporing af støttebehov før og under studiestart

En skole beskriver: *”Vi har gentagne gange oplevet, at elever med psykisk sårbarhed desværre ”flyver under radaren”, og vi først sent i forløbet opdager, at eleven ville have profiteret af den støtte vi kunne have givet, såfremt vi fra start af vidste, at eleven var udfordret”.*

Overleveringsmøde

En væsentlig indsats i forhold til at afklare en elevs støttebehov, er et overleveringsmøde mellem eleven og forældre/værge, repræsentant fra afgivende skole, vejleder fra modtagende skole og den kommunale ungeindsats (KUI), hvor elevens støtte- og vejledningsbehov afklares.

Fordele:

- Den afgivende grundskole får i højere grad videregivet informationer vedr. elever med studiemæssige vanskeligheder, så studiestøtteforløbet kan igangsættes ved studiestart.
- Mindske arbejdsbyrden hos den modtagende ungdomsuddannelse med henblik på at få indhentet information fra elever/forældre.
- Opspore flere elever med et SPS-behov og herved i højere grad sikre elevens gennemførelse af uddannelse, da støtten kan gives rettidigt.

Opmærksomhedspunkter:

- Overvej hvordan overleveringsmøderne over tid kan vedligeholdes og justeres, så samarbejdet fortsat giver den ønskede effekt.
- Vær opmærksom på, at der også er elever, der ikke ønsker at skille sig ud, når de starter på en uddannelse og derfor undlader at informere om den psykiske funktionsnedsættelse fra uddannelsesstart.

Formidling om SPS til kommende elever

En anden indsats for at opspore elever med et støttebehov er at anvende flere platforme, der kan informere kommende elever om SPS og skolens SPS-muligheder.

Som uddannelsessted vil det være brugbart at anvende forskellige platforme til at informere kommende elever om SPS. Eksempelvis:

- Afholde informationsaftener før studiestart, hvor der informeres om "hvad er SPS og hvem henvender man sig til?"
- Udsende information pr. brev/mail til kommende elever om at kontakte SPS-vejleder, hvis man har særlige udfordringer.
- Oplyse om SPS og støttemuligheder på skolens hjemmeside.

Fordele:

- At der inden studiestart kan etableres kontakt til SPS-vejleder, hvilket kan give en tryk overgang til uddannelsen.
- Informationsaftener kan give den enkelte elev forudsigelighed i forhold til tilgængelige støttemuligheder før studiestart.
- En informationsaften kan skabe genkendelige studierammer, der kan gøre studiestarten tryk, særligt for elever med en psykisk funktionsnedsættelse.
- Eleven kan sidde hjemme i trykke omgivelser og orientere sig om SPS-muligheder på fx hjemmeside inden uddannelsesstart.

Opmærksomhedspunkter:

- Fokus på at have et højt informationsniveau om SPS til nye elever og fokus på, at informationen er let tilgængelig på de forskellige platforme (fx hjemmeside, sociale medier mm.)
- Videoklip med SPS-vejleder med information om studiestøtte vil være en nyttig indsats på hjemmeside.

Introsamtale

I studiestartsperioden kan der afholdes introsamtaler med hver enkelt elev på skolen, hvor studievejleder/kontaktperson kan få information om den enkelte elevs trivsel og identificere mulige studiemæssige udfordringer.

Fordele:

- Introsamtaler kan indikere, at skolen tager den enkelte elevs trivsel alvorligt.
- Det kan have stor værdi at tale med alle elever, da det kan øge muligheden for at finde elever, som kan have gavn af SPS. Her kan støtten sættes i gang tidligt i studiestartsperioden.

- Nogle elever kan have svært ved at tage den første kontakt ift. mistrivsel og eventuelle støttebehov på studiet, så en fastlagt introsamtale i studiestartsperioden kan imødekomme denne udfordring.

Opmærksomhedspunkter:

- Undersøg for hvem det er vigtigt at kende til en elevs mulige støttebehov.
- Vær opmærksom på GDPR. Benyt fx en intern samtykkeerklæring om videregivelse af oplysninger til relevante samarbejdspartnere.

Du finder en skabelon, der kan følges ved en introsamtale her: [Skabelon 1 - skabelon til introsamtale](#).

Afdækning af støttebehov

Når skolen er bekendt med elevens behov for støtte, vil næste skridt være at afdække det konkrete støttebehov og interventioner. Det er væsentligt at undersøge og afdække elevens støttebehov ud fra et bredt og fyldestgørende grundlag, fx ved at afholde en afklarende samtale med eleven for i samarbejde med eleven at finde frem til den rette støtte.

I det følgende præsenteres værktøjer til brug i afdækning af elevens støttebehov.

Du kan finde en skabelon, der kan fungere som et fundament for en afdækkende samtale her: [Skabelon 2 - skabelon til afdækning af støttebehov](#).

Du kan også indhente en visuel samtalemodel, der kan understøtte den afdækkende samtale. Modellen er baseret på Rådgivnings- og støttecentrets Studielivsmodel, som du kan finde mere information om på Rådgivnings- og støttecentrets hjemmeside [her](#)¹.

Fordele:

- De forskellige studielivsdimensioner kan tilsammen give et bredere og mere fyldestgørende blik på elevens forudsætninger, ressourcer og udfordringer og kan indvirke på, at eleven får den rette støtte i uddannelsesforløbet.
- En visuel samtalemodel er et godt udgangspunkt for samtaler generelt og kan give både støttegiver og elev et overblik over, hvor elevens udfordringer og ressourcer udspiller sig, og hvilke prioriteringer og fokusområder, der er vigtige i elevens uddannelsesliv.
- En samtale om elevens sårbarhed kan være en svær situation for eleven at være i, hvor en visuel model over studiet, kan fungere som et fælles afsæt at tale ud fra.

Opmærksomhedspunkter:

- Elever kan have forskelligartede behov for støtte, hvorfor det kan være yderst relevant at afholde en afklarende samtale med eleven, så støttebehov hos eleven ikke alene vurderes ud fra elevens anamnese eller epikrise.

¹ <https://www.au.dk/raadgivnings-og-stoettecentret/default-title/faglig-inspiration>

Varetagelse af den specialpædagogiske støtte

Hvem kan være støttegiver? Den enkelte skole beslutter selv, hvordan støtteindsatsen skal tilrettelægges, og hvem der skal yde støtte til elever med behov for SPS. SPS kan således varetages af forskellige fagpersoner. Mange skoler i Danmark bruger interne medarbejdere fx undervisere, studievejledere, SPS-vejledere, mens andre skoler bruger eksternt ansatte SPS-konsulenter fx psykologer og/eller pædagogiske konsulenter.

Fordele:

- Interne støttegivere har et indgående kendskab til skolen, kulturen og de strukturelle rammer og har typisk et kollegialt samarbejde med elevens undervisere. Dette kan imødekomme en tæt samarbejdsflade mellem støttegiver, elev og den almene undervisning.
- Eksterne støttegivere er typisk uddannet pædagogisk/psykologisk personale, der har en faglig viden og ekspertise inden for målgruppen, diagnoser og pædagogisk/psykologiske interventioner. Den faglige ballast kan influere på, at den eksterne støttegiver føler sig tilstrækkelig klædt på til at støtte målgruppen med de rette værktøjer.

Opmærksomhedspunkter:

- Vær opmærksom på at opkvalificere interne støttegivere, så de er klædt på til SPS-opgaven. Undersøg fx om der er kolleger på skolen, der har særlig viden omkring målgruppen og inddrag dem i evt. fastlagte frokostmøder med fokus på systematisk sparring. Der kan med fordel også prioriteres interne kurser til støttegivere.
- Fokus på at få etableret og systematiseret et samarbejde mellem eksterne støttegivere, undervisere og eleven. Der kan fx etableres for-samtaler mellem elev, ekstern støttegiver og underviser på skolen.

Kobling mellem individuel støtte og almen undervisning

Når SPS-eleven er fundet, støttebehovet er afdækket og samarbejdet mellem elev og støttegiver er etableret, kan studiestøtten igangsættes. Studiestøtte kan iværksættes på mange forskellige måder. Gode overvejelser inden man påbegynder forløbet er:

- Skal studiestøtten ligge inden- eller uden for skoletiden?
- Skal vi give støtten i undervisningen?
- Skal vi have SPS i grupper (SPS-hold)?
- Kan vi styrke SPS-eleverne gennem et fokus på opkvalificering af og sparring mellem støttegivere og undervisere?

Erfaring viser, at det kan være vanskeligt at skabe sammenhæng mellem den individuelle studiestøtte og den almene undervisning.

Dette afsnit beskriver erfaringer og fokusområder relateret til, hvordan man kan skabe bedre rammer og betingelser for sammenhængen mellem individuel studiestøtte og almen undervisning. Der er to sider af denne sag; hvordan det sikres, at eleven får den rette støtte og hvordan støttegiveren og de øvrige undervisere på uddannelsesstedet kan opkvalificeres.

Studiestøtte givet i den almene undervisning

SPS givet i den almene undervisning kan udformes på mange måder. Eksempelvis kan hovedfokus i støtten være på den enkelte elev og dennes konkrete støttebehov i undervisningen. Der kan ligeledes være fokus på dynamikkerne og samspillet mellem SPS-elevens individuelle behov og dennes interaktion i den almene undervisning.

De udfordringer SPS-elever oplever centrerer ofte om gruppeorienterede opgaver såsom fremlæggelser og projektopgaver. Det kan derfor være vigtigt at tænke støtten ind i undervisningssituationen, hvor vanskelighederne opstår for SPS-eleven. Samtidig kan det muliggøre, at støttegiver i den aktuelle undervisningssituation kan opdage både ressourcer og vanskeligheder, som SPS-eleven måske ikke selv har blik for.

Studiestøtte integreret i den almene undervisning er mest hensigtsmæssig, hvis den samtidig følges op af jævnlige individuelle samtaler med den enkelte SPS-elev². Ved at kombinere de to studiestøtteformer gives der mulighed for en mere sammenhængende og reflekteret SPS-indsats. Ved opstarten af et studiestøtteforløb, er det væsentligt at støttegiver og SPS-elev har en dialog om, hvorvidt støtten skal foregå i undervisningen, uden for undervisningen eller på et SPS-hold. Hvis skolen tilbyder studiestøtte i forskellige former, er det væsentligt, at støttegiver forholder sig

² Styrelsen for Undervisning og Kvalitet stiller desuden krav om, at eleven som minimum skal have to individuelle støttetimer forud for støtten i undervisningen eller på SPS-hold. Læs mere her https://www.spsu.dk/for-stoettegivere/sps-i-undervisningen-og-paa-sps-hold?_id=36BBE71110A847E1A768B1829C2FD941&_z=z

til de muligheder og opmærksomhedspunkter, der knytter sig til de forskellige tilrettelæggelsesformer af SPS. Særligt kan det eksempelvis være relevant i forhold til at give støtten i undervisningen, at støtte giver og elev har en dialog om, hvilke informationer, der skal deles med hvem og hvem af støtte giver og elev, der gør det. Til brug for en uddybende dialog ift. tilrettelæggelsen af SPS, kan der tages udgangspunkt i [Skabelon 3 -Skabelon med uddybende spørgsmål](#).

Ud over de uddybende spørgsmål, vil forløbsbeskrivelsen være et relevant værktøj til at sikre en forventningsafstemning mellem støtte giver og elev. Støtte giver skal kontinuerligt igennem støtteforløbet samarbejde med SPS-eleven om udarbejdelse af forløbsbeskrivelsen. I dette samarbejde kan det ligeledes tydeliggøres, hvilke strategier, der kan arbejdes med, når støtten gives henholdsvis i undervisningen, uden for undervisningen eller på et SPS-hold samt hvilke delmål og mål der knytter sig til de specifikke former for studiestøtte.

Fordele:

- Afstigmatisering og øget inklusion af SPS-elever.
- SPS-eleven behøver ikke forlade undervisningen for at få studiestøtte, og muligheden for at realisere flere ønskede SPS-timer øges.
- Direkte støtte og læring i den konkrete situation.
- Øget samarbejde og erfaringsudveksling mellem støttegivere og undervisere.

Opmærksomhedspunkter:

- Støtte giver samarbejder med eleven om forløbsbeskrivelsen kontinuerligt
- Hav fokus på, hvordan der kan etableres en tydeliggørelse af rammesætning, ansvars-, opgave- og rollefordeling mellem ledelse, støttegivere og undervisere.
- Overvej på hvilken måde klassen skal informeres om, at der ydes studiestøtte i undervisningen samt hvordan SPS-elevens overvejelser og ønsker inddrages i forhold til dette.

Sparring støttegivere imellem

Erfaringer viser, at det at være støtte giver nogle gange kan bære præg af at være en solo-opgave samtidig med, at det kan være pædagogisk udfordrende, da SPS-elevens personlige og faglige udfordringer kan være meget komplekse. Sparring mellem de medarbejdere, der har ansvar for at give studiestøtte, er derfor vigtigt. Interne fastlagte sparringsmøder i støtte giverteamet kan styrke SPS-arbejdet, give en større indsigt i hinandens kompetencer og inspirere og kvalificere den enkelte støtte givers praksis.

Fordele:

- Støtte givernes får mulighed for at dele og vende succeser og udfordringer med andre, hvorved SPS-opgaven gøres mere fælles.
- Støtte givernes kan dele pædagogiske og didaktiske metoder og erfaringer med hinanden.

Opmærksomhedspunkter:

- For at sikre kvaliteten af sparringen kan en fast dagsorden og/eller supervisionsinspirerede metoder anvendes.
- Overvej en procedure for, hvordan vigtig viden og erfaringer fra sparringen kan videregives til andre relevante parter.

SPS på hold som en del af studiestøtte

Når SPS tilrettelægges i grupper af SPS-elever (SPS-hold) gives der mulighed for elev-til-elev-læring - altså dét, at SPS-elever kan lære af hinanden ved at dele viden, erfaringer og idéer. Elev-til-elev-læring muliggør, at SPS-elever erfarer, at der er nogle udfordringer, de oplever, fordi "jeg er en elev med nogle psykiske vanskeligheder", og nogle udfordringer opleves, fordi "jeg slet og ret er elev". Udbyttet ved SPS-hold kan bl.a. være, at det kan øge den enkelte SPS-elevs oplevelse af inklusion og give en følelse af ikke at være alene i verden. En sådan oplevelse kan øge den enkeltes oplevelse af tilknytning til uddannelsesstedet og dermed mindske risikoen for frafald.

Fordele:

- Normalisering af udfordringer og vanskeligheder.
- Direkte støtte, læring og udvikling i en konkret situation i gruppen – fx træne sociale kompetencer eller skrive-strategier i en mindre og tryk gruppe.
- Elev-til-elev-læring kan betyde, at eleven føler sig mødt af ligesindede og derfor ikke er alene.

Opmærksomhedspunkter:

- Planlæg tema, mål og delmål for SPS-holdet
- Deltagerne på holdet er underlagt tavshedspligt -hvad betyder dette?
- Tilrettelæg forløbets indhold – hvad kan planlægges fra start og hvad kan tilpasses fra gang til gang.
- Overvej placeringen af forløbet –hvornår på året, hvornår på ugen, hvornår på dagen?
- Overvej hvilke arbejdsformer SPS-holdet skal indeholde. Fx oplæg, øvelser, plenumdiskussioner m.v.
- Beslut hvor mange deltagere holdet skal bestå af.
- Beslut hvor lang tid mødegangene skal vare og antal af mødegange.
- Overvej hvordan det fysiske rum skal indrettes. Fx rundkreds, hestesko, borde i små grupper etc.
- Overvej om man må spise eller drikke undervejs.
- Vurdér om gruppelederen skal forlade rummet i pausen.
- Vær opmærksom på, hvordan det sikres, at læringsudbyttet kan overføres fra forløbet på SPS-hold og til elevens øvrige studie- og undervisningsaktiviteter.

Her kan du hente en skabelon, der indeholder et eksempel på et gruppeforløb. Den kan bruges til at skabe en struktur over et gruppeforløb: [Skabelon 4 -Eksempel på SPS-hold.](#)

Åbenhed om studiestøtteforløb

Når studiestøtte integreres i undervisningen og gives på hold, forudsættes en vis åbenhed fra elevens side. Som skole er det derfor væsentligt, at man overvejer følgende.:

- Hvordan vil vi forholde os til netop dette på vores skole?
- Vil vi opfordre eleven til åbenhed?
- Hvordan kan vi samtidig sikre elevens frie valg og eventuelle ønske om at "starte på en frisk", hvor ingen kender til diagnosen?

Der kan være stor forskel på, hvor åbne elever er om, at de modtager SPS. Åbenhed er for mange SPS-elever ofte en god prioritering. Ønsker man som støttegiver at opmuntre til dette, kan man tilbyde at være behjælpelig i forhold til de tanker og bekymringer SPS-eleven gør sig. For eksempel ved at hjælpe med at planlægge, hvad der kan formidles til resten af klassen og hvornår.

Fordele:

- Klassekammeraterne får bedre forståelse og kan derfor bedre inkludere eleven i klassen.
- Eleven kan få en oplevelse af at blive mødt og forstået bedre i specifikke studiemæssige situationer (fx elevens deltagelse i gruppearbejde).

Opmærksomhedspunkter:

- Hvilke overvejelser kan gøres i forhold til at støtte eleven i formidlingen? Fx ønsker eleven selv at formidle det på klassen eller ønsker eleven hjælp til formidlingen fra støttegiver?

Opkvalificering af undervisere inden for SPS-området

Erfaringer viser, at det kan være en barriere at støtte SPS-eleven i undervisningen, da undervisere fra den almene undervisning ikke oplever at have tilstrækkelig viden om eksempelvis diagnoser og interventioner/didaktiske overvejelser knyttet hertil. Der kan være forskellige måder at opkvalificere underviserne på, fx eksterne kurser, brug af interne ressourcer og viden fra fx en SPS-medarbejder samt løbende erfaringsudveksling underviserne imellem.

Fordele:

- Øget viden om diagnoser og SPS-elevens oplevede vanskeligheder.
- Den øgede viden kan give nye handlemuligheder for underviserne, som aktivt kan bruges i tilrettelæggelse af undervisningen. Fx brug af visuel dagsorden på tavlen og tydeliggørelse af krav til opgaveløsning.

Opmærksomhedspunkter:

- Hav fokus på, om der internt findes en erfaren støttegiver, der kan kvalificere viden om SPS.
- Vær opmærksom på, hvordan der kan følges op på ny viden, og hvordan det kan forankres i praksis på skolen.
- Overvej hvem der skal deltage? Kun undervisere? Eller skal støttegivere og undervisere deltage sammen, så de får et fælles sprog?

SPS i forbindelse med oplæring

Virkningsevalueringen af SPS på ungdomsuddannelsesområdet viste bl.a., at flere skoler oplever nogle barrierer i forbindelse med SPS i oplæringen³.

Som led i en erhvervsuddannelse skal eleven i et eller flere oplæringsforløb i uddannelsesperioden. Disse oplæringsforløb kan enten være et ordinært oplæringsforløb i en virksomhed eller som en skoleoplæring. Når vi i afsnittet refererer til oplæring, menes der i udgangspunktet ordinær oplæring i en virksomhed.

Overgangen fra skoleforløb til oplæringsforløb kan give forskellige udfordringer. Både for eleven, men også af mere administrativ og systematisk karakter. Det drejer sig bl.a. om:

- Hvem skal varetage støtten under oplæringsforløbet? -Er det en medarbejder i virksomheden eller en støttegiver fra skolen?

Dette afsnit vil tage udgangspunkt i forskellige tiltag og indsatser, der kan være medvirkende til at skabe den bedst mulige sammenhæng mellem skole og oplæring og derved sikre, at SPS-eleverne oplever at få tilstrækkelig støtte. Overordnet set vil afsnittet være opdelt i tre kategorier: før oplæringsforløbets start, under oplæringsforløbet og afrunding af oplæringsforløbet.

Før oplæringsforløbets start

Inden oplæringsforløbets start er der forskellige tiltag, en skole kan iværksætte i håb om at skabe de bedst mulige vilkår for SPS-eleven samt at få skabt det bedst mulige match mellem SPS-elev og virksomhed. I det følgende præsenteres nogle af de tiltag og erfaringer, der blev afprøvet i forbindelse med de systematiske forløb.

Opmærksomhed på systematik

Erfaring viser, at det er vigtigt for skolerne at have tydelige procedurer og modeller for udmøntningen af understøttelsen i oplæringsperioden.

Fordele:

- At få skabt et overblik over, hvem der præcist gør hvad og hvornår, så der kan sættes ind med den aktuelle støtte i forhold til den enkelte SPS-elevs udfordringer.
- At finde en model til, hvordan virksomheden finder en støttegiver til SPS-eleven, og at skole og virksomhed i fællesskab forbereder støttegiver på SPS-opgaven.

³ [Fagprofessionelles perspektiv på SPS](#)

[Elevperspektiver på specialpædagogiske støtte på ungdomsuddannelserne](#)
[Evaluering specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne delrapport](#)

- At kunne rådgive og vejlede virksomheder om, hvad det vil sige at yde SPS, så det bliver overkommeligt for virksomheder at have lærlinge, der modtager SPS i oplæring.

Opmærksomhedspunkter:

- Erfaring viser, at det er vigtigt at have en primær ansvarlig for SPS i oplæring på skolen.
- Det er vigtigt at oplæringssted, skole, støttegiver m.fl. har kendskab til hinanden.

Herudover er det vigtigt, at man på skolen er opmærksom på:

- At der er et overblik over opgaver, der knytter sig til SPS i oplæring.
- At der er tydelig kommunikation mellem skole, virksomhed og SPS-elev.
- At holde sig inden for reglerne om GDPR.
- At nogle aktiviteter (eksempelvis udveksling af SPS-elevens diagnose) kræver en samtykkeerklæring.

Informationssamtale med oplæringssted

Der er gode erfaringer med at afholde et informationsmøde mellem de involverede i støtteforløbet, fx mester fra virksomhed, virksomhedskonsulenten og SPS-vejlederen fra skolen. Flere skoler har erfaring med brug af disse indledende informationssamtaler, bl.a. for at øge sandsynligheden for, at elev og virksomhed er et godt match.

Fordele:

- Til mødet kan det afklares og aftales, hvilken information, der er vigtig for oplæringsstedet at få. Endvidere kan det afklares, hvilken støtte eleven har behov for, samt hvilke krav/opgaver eleven møder i oplæringen.
- Virksomheden får bedre kendskab til SPS-ordningen og til, hvilke muligheder for støtte der findes.

Opmærksomhedspunkter:

- Undersøg om eleven har særlige udfordringer, der kræver at skolen tager specielle forholdsregler.
- Hav øje for, at nogle elever foretrækker at starte i oplæringen uden at dele deres diagnose. Men det kan være nødvendigt for lærlingen at dele information om sine udfordringer for at kunne modtage den rette støtte og gennemføre oplæringen.

Drøftelse om individuelle tilrettelagte oplæringsforløb

Der findes, inden for lovgivningen, muligheder for at etablere fleksible oplæringsforløb, hvor der bliver taget hensyn til elevens udfordringer jf. LBK nr. 956 af 21/06/2022, §58, 4:

”Eleven eller lærlingen og virksomheden har krav på, at uddannelsestiden forlænges, i det omfang det er nødvendigt, for at eleven eller lærlingen kan nå uddannelsens mål, hvis eleven eller lærlingen har nedsat arbejdstid eller arbejdsfrihed på grund af særlige forhold”.

Denne mulighed kan med fordel afdækkes med SPS-eleven og virksomheden, og drøftes som en mulig ordning forud for oplæringsforløbets start.

Fordele:

- Eleven får et individuelt tilrettelagt oplæringsforløb tilpasset SPS-elevens ressourcer og kapacitet og derved øges sandsynligheden for en god gennemførelse af oplæringsforløb og derved uddannelse.

Opmærksomhedspunkter:

- Det er vigtigt, at der på skolen er en person, der tager ansvaret for at koordinere og planlægge i forhold til, hvordan det individuelle forløb skal tilrettelægges.
- Kan en forlængelse af oplæringsforløbet medføre udfordringer i forhold til det efterfølgende skoleforløb?

Opstartsmøde med elev, støttegiver og virksomhed

For at skabe en sammenhæng mellem skole og virksomhed viser erfaringen, at det har været udbytterigt at afholde et fælles opstartsmøde, inden selve oplæringsperioden igangsættes. Elev, støttegiver/oplæringsvejleder fra skolen og mester fra oplæringssted m.fl. kan med fordel deltage i mødet. Du kan hente en skabelon til en dagsorden og en visuel model til brug ved opstartsmødet her: [Skabelon 5 -Skabelon til opstartsmøde i oplæringen.](#)

Fordele:

- Ønsker og håb for oplæringssamarbejdet bliver drøftet.
- Drøftelse af, hvilke konkrete opgaver, der kræver støtte i oplæringen.

Opmærksomhedspunkter:

- Det er vigtigt både at drøfte virksomhedens krav til lærlingen samt lærlingens ressourcer og udfordringer, så der kan sættes nogle realistiske mål for oplæringen.
- Ansvarsfordeling og kommunikation aftales mellem de involverede i virksomheden, på skolen samt elev/lærling, så alle ved, hvem der gør hvad under oplæringsforløbet.

Under oplæringsforløbet

Når de indledende foranstaltninger er iværksat; fx match mellem elev og virksomhed, forventningsafstemning under indledende møde samt konkret rammesætning for oplæringsforløbet, sættes oplæringsforløbet i gang.

Generelt viser erfaringen, at det kan være hensigtsmæssigt, at det er en medarbejder i virksomheden, der varetager støtten, mens eleven er i oplæring. I denne konstellation får støttegiver fra skolen mere rollen som sparringspartner og supervisor.

Etablering af møder mellem virksomhed, lærling og støttegiver fra skolen

Foruden samarbejdet mellem lærling og fx mester kan der løbende være dialog mellem lærling og støttegiver på skolen for at sikre, at lærlingen oplever at have et godt og udbytterigt oplæringsforløb med den rette støtte.

Det kan være hensigtsmæssigt, hvis oplæringspladsen har mulighed for at kontakte lærlingens støttegiver fra skolen, hvis der dukker udfordringer op i forløbet. Dette kan give mulighed for sparring i telefonen eller at aftale et møde. Ligeledes skal der være mulighed for at aftale fysiske møder mellem støttegiver fra skolen og lærlingen, hvis fx mester og lærling vurderer, at det er hensigtsmæssigt. Det bliver i denne sammenhæng centralt, at virksomhederne har kendskab til støttegiver fra skolen og kan kontaktes.

Fordele:

- Eventuelle udfordringer kan drøftes og håndteres sådan, at oplæringsforløbet kan fortsætte og gennemføres.
- Erfaringen viser, at det er fordelagtigt, at støttegiver på skolen indleder med et fysisk møde, hvorefter møderne kan foregå online.

Opmærksomhedspunkter:

- Hav fokus på at sikre, at der er tydeligt kendskab til kontaktpersoner i både virksomhed og på skolen.

Efter oplæringsforløbet

I forbindelse med afrunding af oplæringsforløbet kan det være relevant at evaluere støtteforløbet, som har fundet sted under oplæringen. En sådan evaluering kan have forskellige former, men skal understøtte et øget fokus på elevens oplevelse og erfaringer med både oplæringsforløb, støtteforløb og sammenhængen herimellem. Evalueringen kan efterfølgende bruges til at styrke forholdene for SPS-elever både i skole og på oplæringssted.

Afsluttende møde med elev, virksomhed og støttegiver på skolen

Et afsluttende evalueringsmøde kan afholdes med deltagelse af fx elev, mester og støttegiver fra skolen.

Her finder du en visuel samtalskabelon, der kan bruges til et afsluttende møde mellem oplæringssted, elev og støttegivere: [Skabelon 6 - Skabelon til afrunding af oplæringsforløb](#).

Fordele:

- Eleven får mulighed for, fra sit perspektiv, at fortælle om sine oplevelser og erfaringer med oplæringsforløbet og støtten herunder.
- Både de relevante fra virksomheden og støttegiver/SPS fra skolen deltager i mødet og kan fortælle om deres oplevelser af oplæringsforløbet og elevens deltagelse heri.

Opmærksomhedspunkter:

- Sørg for at sikre, at alle sætter tid og ressourcer af til at mødes og evaluere.

Forløbsbeskrivelsen som en aktiv evalueringsmodel

Flere skoler peger på, at det er relevant for både skole og elev at bruge en forløbsbeskrivelse⁴ som et aktivt evalueringsredskab i samarbejde med eleven.

Fordele:

- Eleven bliver involveret og tager ansvar for egen læring, herunder hvordan både læringsstrategier og interventioner fremadrettet kan fastholdes - også selvom eleven er færdig på uddannelsen.

Opmærksomhedspunkter:

- Vær opmærksom på at få evalueret forløbet med SPS, inden eleven forlader skolen, eksempelvis efter endt oplæring.
- Vær opmærksom på at der kan være forskellige deadlines på fx forløbsbeskrivelse og afslutning af oplæringsforløb.

⁴ Forløbsbeskrivelsen kan findes her: <https://www.spsu.dk/for-stoettegivere/forloebbsbeskrivelse>

Skabelon 1 - Skabelon til introsamtale

Navn:	
Fødselsdato:	
Mobil tlf.:	
E-mail:	
Forældre kontaktoplysninger:	

Din start på skolen:

Hvordan oplever du din skolestart?	
Hvor godt trives du lige nu? (vurdér din trivsel på en skala fra 1(dårlig) - 10 (meget godt)?	
Hvad er vigtigt for, at du kan trives på skolen?	
Hvilke relationer har du lige nu? (fx flest venner i klassen, på skolen, uden for skolen eller ingen steder lige nu?)	
Er der særlige forhold, som kan have indflydelse på din skoletid? (fx udfordringer med faglige/sociale/private forhold)	

Din deltagelse på skolen:

Er der krav på skolen, som du bekymrer dig om?	
Er der fag, som du har svært ved/nemt ved?	
Hvordan deltager du i undervisningen? (fx jeg er aktiv, jeg er stille og observerende)	
Hvordan deltager du i gruppearbejde? (fx trives eller svært ved gruppearbejde, god til at lytte, tage ansvar)	
Hvor meget tid bruger du på lektier i hverdagen/weekenden?	
Er der perioder på skolen, som du forudser kan blive en udfordring - hvordan? (fx eksamensperiode, fremlægelse, projektafleveringer, oplæring)	

Livet uden for skolen:

Er du hjemmeboende/udeboende?	
Hvad bruger du din fritid på?	
Hvordan prioriterer du din skoletid/fritid?	

Skabelon 2 - Skabelon til afdækning af støttebehov

Navn:	Skolestart:	Dato:
--------------	--------------------	--------------

Velkommen: Fokus for denne samtale er afklaring af dine studiemæssige vanskeligheder og erfaringer samt drøftelse af hvilke støtteformer, der vil være brugbar for dig. Jeg starter med at fortælle lidt, og så vil jeg gerne høre mere om dig - både dine erfaringer med, hvad der fungerer godt for dig, og hvad der er svært.

- Præsentation af støttegiver/SPS-medarbejder
- Info om SPS og hvilke støttemuligheder der kan tilbydes på skolen
- Tavshedspligt og hvordan forholder vi os til det på skolen

Studieretning og motivation:	Psykisk/neurologisk funktionsnedsættelse:
Hvilken studieretning/uddannelse går du på?	Kan du fortælle lidt om din funktionsnedsættelse? Fx hvornår du har fået den?
Hvorfor valgte du denne studieretning/uddannelse? Hvorfor er det interessant?	Får du nogen former for behandlinger? Psykolog/medicin?
Hvad er dine drømme for uddannelse/job i fremtiden?	Er der noget, der er relevant for mig at vide omkring din baggrund, som har indflydelse på din situation i dag?
Er der noget særligt du godt kan lide på skolen? Hvad er vigtigt for, at du trives på skolen? (fagligt/socialt)	
Faglige og uddannelsesmæssige krav:	
Hvilke krav stilles til dig som elev på skolen/i fagene/til eksamen? Er der noget, du bekymrer dig om?	
Hvilke udfordringer oplever du på skolen i relation til din funktionsnedsættelse?	
Studiemæssige vanskeligheder og erfaringer:	

Studieretning og motivation:	Psykisk/neurologisk funktionsnedsættelse:
Tilegne sig og anvende viden I hvilke sammenhænge er du særligt på arbejde som elev på skolen? Hvordan oplever du: - at få forberedt dig til timerne? - at følge det faglige niveau? - at holde koncentrationen/fokus, når du læser eller er til undervisning? - at kunne huske det, du har læst? - at planlægge, bevare overblik og struktur i din skolehverdag? - at igangsætte og få lavet opgaver/lektier? - at gå til eksamener? Mundtlige vs. skriftlige? Er der noget, du er opmærksom på ift. en eventuel kommende oplæring? I hvilke sammenhænge går det godt med at gå i skole? Hvad har du gode erfaringer med? Gør du brug af IT-hjælpemidler?	Deltagelse og samarbejde Hvordan er din overordnede trivsel? Hvordan oplever du din sociale tilknytning til skolen? Hvordan har du det med dine skolekammerater? Oplever du det brugbart eller svært at indgå i sociale relationer på skolen? Snakker du med underviseren, hvis du møder udfordringer? Deltager du i sociale og faglige arrangementer på skolen? Hvordan oplever du generelt fællesskaber og de fysiske rammer på skolen? Har du et netværk tæt på? Familie? Venner?
Studieliv versus livet uden for:	
Er der balance mellem dit skoleliv og dit privatliv? Hvordan prioriterer du din tid?	
Støtteform, fokusområder og mål:	
Hvad ønsker du at blive bedre til? Hvilken form for støtte tænker du umiddelbart vil passe godt til dig? Hvad skal vi have fokus på og samarbejde om? Hvilke konkrete tiltag/strategier vil være hjælpsomme for dig? Hvordan skal timerne planlægges?	

Det videre forløb

Synes du, at vi er kommet omkring det vigtigste? Har du spørgsmål eller noget du gerne vil tilføje her til sidst?

- Sagsgange og tidsperspektiver
- Aftal flere møder hvis relevant
- Udveksling af kontaktoplysninger ved behov

Skabelon 3 - Skabelon med uddybende spørgsmål

<u>Information om forskellige støtteformer</u> <i>Indled med, at du som støttegiver informerer eleven om de forskellige måder studiestøtten kan gives på (i undervisningen, uden for undervisningen samt SPS-hold).</i> - Hvilke af tilrettelæggelsesformerne tænker du kan give mening for dig, at vi benytter? - På hvilken måde forestiller du dig, at støtten kan hjælpe dig? - Er der noget, vi skal være opmærksomme på kan være udfordrende ved at modtage støtten på denne måde?	
<u>Delmål/Mål:</u> - Hvilke delmål/mål skal vi have for din deltagelse i SPS-hold? - Hvilke delmål/mål skal vi have for SPS i undervisningen? - Hvilke delmål/mål skal vi have for SPS uden for undervisningen?	<i>Det kan blandt andet beskrives, hvilke strategier, der kan arbejdes med i de forskellige former for studiestøtte, hvilket kan anvendes i forløbsbeskrivelsen.</i>
<u>Tavshedspligt/åbenhed/videregivelse af oplysninger:</u> - Hvor åben ønsker du at være i forbindelse med din diagnose, og det at du modtager støtte? <i>Dette har særligt relevans, når studiestøtten skal gives i undervisningen foran andre lærere og klassekammerater. Det kan være en god ide over for eleven at normalisere det at have en diagnose og modtage støtte, hvis muligt. "Vi har mange andre elever på skolen, der har en diagnose. Mange af dem modtager støtte."</i> <i>"Vi har gode erfaringer med at elever er åbne ift. deres udfordringer". Osv.</i> - Hvad vil du gerne selv fortælle dine klassekammerater og lærere inden du modtager SPS i undervisningen? - Hvad må jeg, som din støttegiver fortælle til dine lærere og klassekammerater forud for SPS i undervisningen?	

Skabelon 4 - eksempel på SPS-hold

Målgruppe:	Elever der modtager SPS, som oplever skriveudfordringer/skriveblokeringer, og som vil have gavn af at sidde i et skrivefællesskab. Eneste krav er, at I har en skriftlig opgave I arbejder med – omfanget er underordnet.
Formål:	Formålet med forløbet er at imødekomme de typiske udfordringer elever med koncentrations-, initierings- og overbliksvanskeligheder møder i forhold til at skulle skrive en skriftlig opgave. Målet er at afhjælpe skriveudfordringer/skriveblokeringer og identificere hvilke studiestrategier, der kan være hjælpsomme at anvende i en skriveproces. Herudover er ønsket at skabe et socialt rum, hvor eleverne kan dele oplevelser og sparre med andre, der oplever samme udfordringer med skriftlige opgaver.
Tid og sted:	4 mødegange af 2 timer <i>(Angiv dato og tidspunkt for de 4 mødegange)</i>
Indhold:	Vejledende program. Det er tiltænkt, at den enkelte elev får den primære tid til at arbejde med egen skriftlige opgave. Derudover vil der være mulighed for at sparre med både gruppeleder og de øvrige gruppedeltagere. Sparring kan dels være af skrive-/opgaveteknisk karakter, og/eller redskaber til at komme videre, når man er gået i stå eller har svært ved at strukturere sin tid/proces. 1. mødegang: -Intro og præsentation af formålet med gruppeforløb -Præsentation af eleven; hvilken opgave skal skrives, hvad fylder i processen lige nu, og hvad ønsker eleven at få ud af forløbet. -Skriveværksted og sparring -Evaluerig: hvad tager du med fra skriveværkstedet i dag? Hvad nåede du på opgaven i dag? Hvad skal du lave på opgaven til næste gang? 2. mødegang -Skriveværksted og sparring -Fælles pause -Skriveværksted og sparring -Evaluerig: hvad tager du med fra skriveværkstedet i dag? Hvad nåede du på opgaven i dag? Hvad skal du lave på opgaven til næste gang? 3. mødegang Samme indhold som i 2. mødegang 4. mødegang Samme indhold som i 2. mødegang Evaluerig på gruppeforløbet.
Krav om deltagelse:	Som udgangspunkt forpligter du dig til at møde op til de 4 mødegange.
Gruppeledere:	Navn og e-mail
Tilmelding:	Hvis du ønsker at deltage, så skal du skrive til (navn) på denne mail (x). Tilmelding skal foregå senest (dato).

Skabelon 5 - Skabelon til opstartsmøde i forbindelse med oplæring

Et eksempel på en dagsorden, som kan bruges til opstartsmøde mellem elev, virksomhed og oplæringsvejleder/støttegiver. Formålet er at skabe en sammenhæng mellem skole og virksomhed, afklaring af elevens støttebehov samt konkrete aftaler for samarbejdet. Dagsorden kan med fordel sendes ud til de relevante personer inden mødet, så deltagerne har mulighed for at forberede sig.

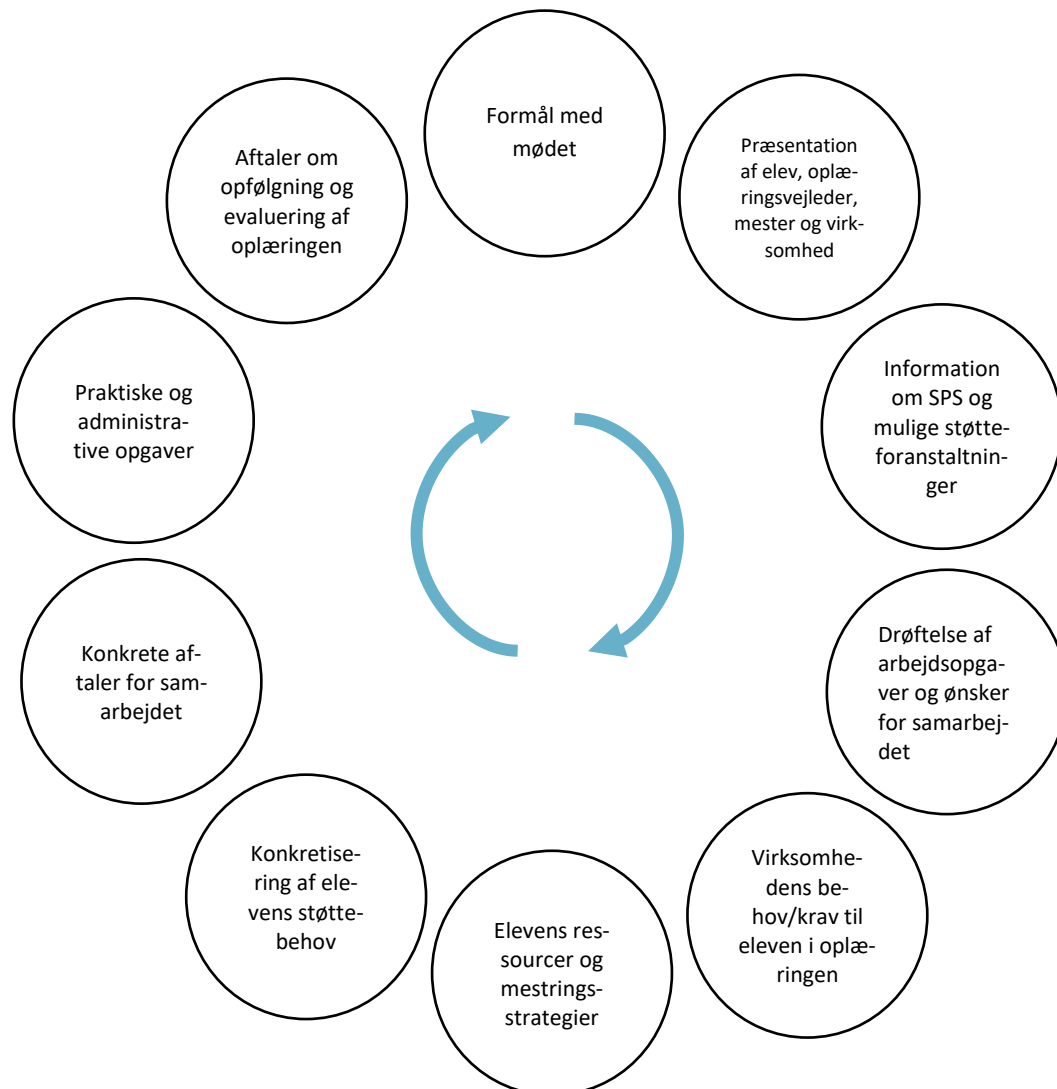
Dagsorden til opstartsmøde mellem elev, mester/relevant medarbejder i virksomheden og støttegiver fra skolen

Støttegiver er mødefacilitator:

- **Formålet med dialogmødet/opstartsmødet**
- **Præsentation af elev, støttegiver, mester samt virksomhed**
- **Information om SPS og de mulige støtteforanstaltninger i oplæringsforløbet**
- **Drøftelse af arbejdsopgaver og herunder håb og ønsker for samarbejdet**
- **Virksomhedens behov/krav til lærling i oplæring**
- **Elevens ressourcer og mestringsstrategier**
- **Konkretisering af elevens støttebehov – hvilke udfordringer opleves, og hvilken støtte er der behov for**
- **Konkrete aftaler for samarbejdet**
Faglige mål – hvilke faglige mål vil jeg arbejde med i oplæringen?
Personlige mål – hvilke personlige mål vil jeg arbejde med i oplæringen?
Hvad er elevens ansvar i samarbejdet?
Hvad er støttegivers ansvar i samarbejdet?
- **Praktiske og administrative opgaver – hvem har hvilke SPS-opgaver?
(fx kontaktpersoner, timer, GDPR)**
- **Aftaler om opfølgning under oplæring og afrunding/evaluering af oplæring**

Opstartsmøde mellem elev, mester og støttegiver

En skabelon til en visuel samtalemødel, der kan understøtte opstartsmødet mellem elev, mester og støttegiver til selve mødet.

Skabelon 6 - Skabelon til afsluttende møde i oplæring

Afrundende møde med elev, virksomhed og støttegiver på skolen

Denne skabelon kan bruges som en visuel samtalemodel til det afsluttende møde mellem elev, virksomhed og støttegiver. Samtalemodellen kan sendes ud til de relevante personer inden mødet, så deltagerne har mulighed for at forberede sig.

e

